

DE BOUWKUNDIG AMBTENAAR

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE VEREENIGING VAN BOUWKUNDIGEN

Verschijnt den 1sten en den 16den der maand

Redactie: Prins Hendrikstraat 7, Bandoeng.

A D R E S S E N

Voorzitter: J. C. DE KEIJZER, Prins Hendrikstraat 7, Bandoeng, Telefoon 638.

Secretaris-Penningmeester: E. EMOR, Wilhelminastraat 33, Bandoeng.

Alle correspondentie te richten aan het
SECRETARIAAT, PRINS HENDRIKSTRAAT 7, BANDOENG.

HOOGERE PERSONEELSPOLITIEK.

De stroom van verdergaande verslechtingen in de positie van de ambtenaren is nog niet teneinde.

Na de invoering van de H. B. B. L. waardoor op de inkomens van de ambtenaren minstens 25 % werd gekort, zijn nog verscheidene ontwerpen ingevoerd met verslechtingen t. a. v. 1. de pensioensvoorwaarden, 2. het buitenlandsch verlof, 3. het Algemeen Reisreglement, 4. de wachtgeldregeling.

Nemen wij verder-aanmerking, dat nog meerdere voorschriften zijn afgekomen, welke alle grootere of kleinere „aanslagen” op de geldelijke positie der ambtenaren vormen zoo vragen wij ons met angst en vreeze af, welke verdere verslechtingen nog aan de beurt zullen komen.

Het is overbodig hier nog te verklaren, dat de verre toekomst van den ambtenaar volmaakt wordt beheerscht door het bezuinigingsstreven, ongeacht de gevolgen, die H. B. B. L. en de uitwerking van de combinatie salaris-herziening-pensioenswijziging hebben. Merkwaardig is wel, dat de Regeering erkennen moest, dat deze gevolgen Haar totaal onbekend is.

In de Algemeene Vergadering van het V. V. O. op 13 en 14 October j.l. legde de voorzitter in zijn openingsrede den vinger op talrijke wonde plekken.

Na het gebruikelijke woord van welkom, werd in een overzicht den algemeenen toestand geschetst, welke

zeer ernstig wordt genoemd en aanleiding geeft tot groote bezorgdheid.

De ambtenaren erkennen dan ook volmondig de geweldige moeilijkheden, waarmede de Regeering bij voortdurend te kampen heeft en zijn zij ten volle bereid tot het brengen van zware offers, teneinde het streven naar saneering van 's Lands financiën krachtdadig te steunen.

Daarbij moet op den voorgrond worden gesteld, dat de onvermijdelijke lasten zoo gelijkmatig en billijk mogelijk over de verschillende bevolkingsgroepen behooren te worden verdeeld en dat voor ieder de mogelijkheid van een betere toekomst onder gunstiger omstandigheden moet blijven bestaan.

Sprekende over de sociale voorzieningen wijst de voorzitter o.m. op de zeer onvoldoende wijze van tegemoetkomen en het ongemotiveerd onderscheid in het optreden der overheid ten opzicht van de ondernemersgroep eener — en de werknemers klasse anderzijds. Wijzende op tal van crisismaatregelen ter bescherming van ondernemersbelangen wordt ten slotte gepleit op de bescherming van overheidswege ook de economisch zwakkere — de werknemer — opdat ook zij op bevredigende wijze door wettelijke voorzieningen beveiligd zullen worden.

Het deel over de ambtenaren van deze openingsrede, welke rede wij aantreffen in de Postbond van 16 October nemen wij hieronder om haar belangrijkheid in extenso over.

De H. B. B. L.

„Immers, tot die economisch-zwakken behooren ook de ambtenaren, wier positie ook gedurende dit jaar wederom in hoogst ernstige mate werd aangetast.

Meende men in vele andere opzichten met tijdelijke crisismaatregelen te kunnen volstaan, ten aanzien van het overheidspersoneel werden blijvende voorzieningen noodzakelijk geacht en met spoed ingevoerd.

De geschiedenis van de totstandkoming van de H.B. B.L. ligt nog slechts kort achter ons. Zoowel hier te lande als in Holland werd van verschillende zijden met klem tegen overhaaste invoering van deze nieuwe bezoldigingsregeling gewaarschuwd. De ambtenaren zelf boden vrijwillig een verhoogde tijdelijke korting van 25 % aan om aan den eisch van directe grootere bezuiniging tegemoet te komen en zonder nadeel voor 's Lands schatkist in ruim overleg met dienstleidingen en het georganiseerd overleg een andere regeling te verkrijgen, gebaseerd op meer bevredigende en in hun uitwerking controleerbare grondslagen en hoofdbeginselen.

Niettemin werd de H. B. B. L. op 1 April jl. ingevoerd, waarbij niet alleen geheel nieuwe grondslagen op bezoldigingsgebied werden gelegd, maar bovendien een sterk becristiseerde herwaardeering tot stand kwam, waarbij politieke overwegingen — al werden zij nimmer openlijk genoemd — een zeer groote rol hebben gespeeld.

In stede van de gelijk drukkende korting van 25 %, door de ambtenaren aangeboden, werden nieuwe salarisschalen vastgesteld, welke op zeer uiteenlopende wijze van de oude verschillen. Tegenover betrekkingen, waarvan de maximum-bezoldiging onverminderd gehandhaafd werd, staan andere, waarvan de maxima met niet minder dan 50 % verminderd werden. Ruim 10 % van het aantal B. B. L.-betrekkingen werd gewaardeerd met een maximum, dat minder dan 17 % verschilt van het oude; het aantal functies, waarvan de eindbezoldiging minder dan 25 % lager is dan vroeger, vormt ruim een derde deel van het totaal, terwijl bijna twee derde deel der B. B. L.-betrekkingen méér dan 25 % in maximum zijn achteruitgegaan.

Het nieuwe stelsel bracht zulke ingrijpende wijzigingen, dat niet minder dan een derde deel der artikelen van de H. B. B. L. aan overgangsbepalingen moest worden gewijd om de invoering practisch mogelijk te maken.

Naast een ingewikkelde regeling ter bepaling van de aanvangsbezoldiging bij bevordering, hebben we nu behalve de H. B. B. L. salarissen: jeugdsalarissen, overgangsbezoldigingen, die wél en overgangskortingen, welke niet medetellen voor de berekening van pensioen e.d., verschillende overgangstoelagen, bezoldigingsvooruitgangen volgens de oude en volgens de nieuwe regeling, overgangen, welke worden ingeloopt

en andere, die blijven bestaan, kortom een administratieve rompslomp, welke allerm minst past in dezen tijd. Voegen we daarbij de maandlooners- en werklieden-reglementen, voor de invoering waarvan ook weer overgangsbepalingen noodig waren en nemen we dan nog in aanmerking, dat ruim 6 maanden na de invoering dezer regelingen de voorgenomen vaststelling van de aanstellingseischen voor de verschillende betrekkingen nog niet heeft plaats gehad, dan wordt het duidelijk, tot welk een chaos de H. B. B. L. reeds thans heeft geleid. Welhaast elke mutatie op bezoldigingsgebied geeft aanleiding tot min of meer ingewikkelde berekeningen, welke meer dan gewone controle noodig maken en tot reeds toenemende werkvermeerdering moeten voeren.

De nieuwe bezoldigingsregeling, welke bestaande verhoudingen op onbegrijpelijke wijze heeft verbroken en deswege onderlinge afgunst onder de ambtenaren heeft gebracht, heeft nergens veel instemming mogen ondervinden. Het is algemeen bekend hoe daarover vroeger werd gedacht, ook in kringen van hoge Regeeringsadviseurs en het feit, dat de Voorzitter van de Begrootingscommissie blijkens persberichten daarover een nota heeft doen samenstellen, wijst er op, dat ook nu nog twijfel aan de doeltreffendheid van deze oplossing van het salarismvraagstuk bestaat. Wij gelooven, dat deze twijfel tengevolge van de steeds toenemende practische moeilijkheden eerder grooter dan kleiner zal worden en dat op den duur een ingrijpende herziening niet achterwege zal kunnen blijven”.

Verdere verslechtingen.

„De verwachting, dat met de invoering van de H. B. B. L. althans de lange serie van positieverslechtingen voor de ambtenaren zou zijn afgesloten, is niet bewaarheid. Zij, die als compensatie voor de nieuwe, op zoo veel lager levenspeil gebaseerde bezoldigingen, meenden te mogen rekenen op gunstiger bepalingen inzake de berekening van wachtgelden, verlofsbezoldigingen en pensioenen en op verlaging van de salarissgrens voor buitenlandsch verlof, zagen zich wederom teleurgesteld. Al deze bijkomstige regelingen werden weliswaar gewijzigd, maar niet in gunstigen zin. De automatische bezuiniging, welke als gevolg van de invoering van de H.B.B.L. ten aanzien van deze regelingen werd bereikt, was naar het oordeel van de Regeering onvoldoende en achtereenvolgens werden verdergaande versoberingen ingevoerd, welke culmineerden in de onlangs vastgestelde wijziging van het pensioen-reglement.

Het is niet noodig in deze vergadering breedvoerig te herhalen door welke overwegingen de ambtenaren hun standpunt tegen vele Regeeringsmaatregelen lieten bepalen. De voornaamste motieven zijn te vinden in de adviezen van het georganiseerd overleg, welke in

onze kringen zeker bekend mogen worden verondersteld. Meermalen heeft dit geleid tot het aanbrengen van verzachtingen, welke op zichzelf zeker niet onbelangrijk mogen worden genoemd, maar waardoor het geheel geenszins in zoodanig gunstigen zin werd gewijzigd, dat belanghebbenden zich daarmee zouden kunnen vereenigen.

Herhaaldelijk vonden de door het Overheidspersoneel geopperde bezwaren weerklank in den Volksraad: de lange reeks amendementen en moties, betrekking hebbende op personeelsregelingen, welke door dit College in de laatste zitting werden aangenomen, vormt evenzoo vele bewijzen, dat de meening van de directbelanghebbenden veelal in breede kringen van de samenleving werd onderschreven".

Overhaasting.

„Des te meer teleurstellend is het te moeten ervaren, dat in de meeste gevallen de Regeering ook daarin geen aanleiding zag tot het aanbrengen van beteekenende wijziging in Haar voornemens. En de toepassing van de zgn., korte conflictenregeling bij de overhaaste invoering van de zoo uiterst belangrijke nieuwe pensioenbepalingen draagt er allermint toe bij om in de langzamerhand geheel ontwrichte positie te kunnen berusten.

Wij vermogen niet in te zien, dat in dit geval sprake kan zijn van de „dringende omstandigheden, welke een onverwijlde voorziening vorderen", die aanwezig behooren te zijn om artikel 90 van de Indische Staatsregeling toe te passen. Bij de invoering van de salarisregeling heeft men gelijktijdige behandeling van de pensioenen niet noodig geoordeeld, hoezeer daarop van meerdere zijden ook werd aangedrongen. Wanneer men naast de H. B. B. L. gedurende een half jaar de oude pensioenbepalingen kon handhaven, dan moet de mogelijkheid evenzeer bestaan daarmee iets langer door te gaan, vooral als daarmee bereikt kan worden, dat een dergelijke belangrijke aangelegenheid vooraf van alle kanten nauwkeurig wordt bekeken. De toezegging, dat de voorgebrachte bezwaren alsnog aandacht zullen vinden, en zoo noodig zullen leiden tot wijzigingen, welke in de volgende Volksraadszitting aanhangig kunnen worden gemaakt, toont duidelijk aan, dat de nieuwe pensioenregeling overhaast is ingevoerd en dat de mogelijkheid van fouten en leemten ook van hogerhand erkend wordt.

Hetzelfde was het geval met de invoering van de H. B. B. L., welke eveneens na de invoering nader op eventuele gebreken zou worden beoordeeld.

Wij vragen ons af of een dergelijke afdoening van hoogst belangrijke vraagstukken redelijk moet worden genoemd. Wanneer op personeelsgebied dusdanige zeer ingrijpende maatregelen aan de orde zijn, meenen wij te mogen verwachten, dat met de uiterste zorg gewikt

en gewogen wordt teneinde te voorkomen, dat onbillikheden worden begaan, waarvan redres steeds moeilijk blijft en waarmee de meest vitale belangen van een groote bevolkingsgroep gemoeid zijn".

Eigenaardige consequenties.

Het is deze, naar onze overtuiging onnoodige en ongemotiveerde, en zeker ongewenschte overhaasting, welke telkens weer geconstateerd moet worden wanneer het gaat om allerbelangrijkste personeelsvoorzieningen, die niet alleen bij de daarbij betrokkenen ontstemming wekt maar bovendien tot de meest eigenaardige en onbegrijpelijke consequenties leidt.

De korting op de reeds verleende pensioenen, welke ook in het Nederlandsche parlement zooveel bestrijding vond, komt wel in een zeer zonderling licht te staan als men bedenkt, dat in het algemeen de bekleeders van niet minder dan ruim 180 B. B. L.-betrekkingen onder vigueur van de nieuwe salaris- en pensioenregelingen op gunstiger condities gepensionneerd zullen worden.

Vergeleken met de gekorte pensioenen volgens de oude regelingen wordt bij de nieuwe bepalingen bv. het normaal pensioen van een Departementsdirecteur ruim 8 % hooger, het maximum pensioen van een gediplomeerd gezaghebber ongeveer 12 %, dat van een commies eveneens ongeveer 12 %, terwijl een politieagent 1e klasse en een hulschrijver, die na 32 dienstjaren gepensionneerd worden, zelfs een voordeel van 15 à 20 % zullen genieten.

Daartegenover staan dan de schrijnende gevallen van geweldigen achteruitgang, bv. van een klerk, wiens maximum-pensioen van f 92.— (gekort f 76.—) tot ongeveer f 50.— wordt teruggebracht, d.i. in vergelijking met de oude, gekorte pensioenen een teruggang van niet minder dan 34 %.

Zoo zal uiteindelijk het evenwicht wellicht hersteld worden en een saldo-winst voor de schatkist overblijven, maar de lasten worden dan toch wel hoogst ongelijk verdeeld en degenen, die van deze ongelijke verdeling de dupe worden, kunnen bezwaarlijk troost en berusting putten uit de wetenschap, dat door hun extra ware offers anderen ontzien kunnen worden".

Regeering en ambtenaren.

„De ambtenaren begrijpen niets van de personeelspolitiek, welke in dezen crisistijd gevoerd wordt. Zij beseffen, dat de omstandigheden het brengen van offers onvermijdelijk maken en zij zijn daartoe dan ook bereid. In het begin van dit jaar hebben zij zelf zware offers aangeboden. Zij wilden een zooveel mogelijk gelijke belasting tot het bedrag, dat de Regeering noodig oordeelt en het is hun nog steeds niet duidelijk waarom de Regeering dat aanbod niet heeft meenen te kunnen accepteren. Zij hebben hun bezwaren tegen de ingevoerde maatregel geformuleerd gezien in lijvige adviezen van het georganiseerd overleg, in beschouwingen

in vak- en dagblad-pers, in redevoeringen van Volksraadsleden en meermalen zelfs in uitspraken van dat College. Zij meenden, doordrongen als zij waren van de noodzaak tot saneering van 's Lands financiën, een redelijk standpunt te moeten innemen en vonden niet-temin waardeering; integendeel, zij zagen hun bezwaren tegen voorgenomen maatregelen meestal zonder overtuigende toelichting opzij gezet en bemerkten telkens weer, dat tenslotte de bezuiniging gevonden werd op een wijze, waarmede zij zich niet konden vereenigen.

Met leedwezen moeten wij dan ook constateeren, dat het laatste jaar vooral tusschen de Overheid en Haar ambtenaren talrijke zeer ernstige verschillen in opvatting onopgelost zijn gebleven, dat in meerdere zeer belangrijke aangelegenheden tegenstrijdige meeningen bleven bestaan betreffende hetgeen noodig en billijk moet worden geacht.

Deze verschijnselen, welke wij niet mogen verdoezelen, betreuren wij in hooge mate. Het feit, dat wij den ernst van den toestand hier te lande zeer goed beseffen, impliceert de behoefte om met wederzijdsche waardeering en met onderling vertrouwen samen te werken, nog meer dan in normale omstandigheden.

Wij meenen, dat die zoo noodzakelijke hartelijke samenwerking thans te veel ontbreekt en dat ernstig gestreefd moet worden naar een verbetering van de verhoudingen.

Het behoeft geen betoog, dat wij daartoe volgaarne bereid zijn. Reeds geruimen tijd hebben wij met de allergrootste nauwkeurigheid getracht elk misverstand betreffende onze bedoelingen te voorkomen.

Teneinde de sfeer, waarin het overleg met de Regeering plaats had, zoo gunstig mogelijk te maken, hebben wij ons bij het voeren van acties vrijwillig meer beperkingen opgelegd dan volgens de bestaande bepalingen noodzakelijk was.

Daaruit mag echter niet de verkeerde conclusie getrokken worden, als zou er geen ernstige ontstemming onder de ambtenaren bestaan. De zorgwekkende en sombere toekomst van de meesten onzer, gevolg van het consolideeren van crisismaatregelen in blijvende regelingen, kan niet anders dan onstemming ten gevolge hebben. Het zou onjuist zijn, daarvan in deze vergadering niet op sobere, doch ernstige wijze te getuigen.

Wij weten niet hoe de algemeene toestand zich in de naaste toekomst zal wijzigen. Moedgevende aanwijzingen van beteekenende verbeteringen zijn niet te bespeuren. Maar van harte hopen wij, dat de Regeering — al dan niet door practische moeilijkheden bij de toepassing van verschillende nieuwe regelingen geleid — spoedig bereid zal zijn en gelegenheid zal weten te vinden tot heroverweging van vele maatregelen, welke de laatste jaren ten opzichte van Haar ambtenaren getroffen zijn en dat daarbij in ruim en onbekrompen overleg met de personeelsvertegenwoordigers duidelijk

zal mogen blijken, dat tenslotte de heerschende verschillen niet geheel onoplosbaar zijn en dat in vele gevallen een andere en betere uitweg gevonden kan worden, welke een meer juiste en hartelijke verhouding tusschen Overheid en ambtenaren kan en zal bevorderen".

Dit deel heeft onze volle instemming en inderdaad is de depressie onder de ambtenaren ontstaan door de geschetste maatregelen wel zeer algemeen en zulks nog te meer, waar wel zeer duidelijk is uitgekomen dat de z.g. herwaardeering aanleiding heeft gegeven tot een meten met twee maten.

Reeds heeft de bovengeciteerde mededeeling de aandacht van den Volksraad getrokken en een vraag van de heeren Fruin, Roep en de Hoog uitgelokt van den volgenden inhoud.

Volksraadsvraag.

Naar aanleiding van een verslag van de jaarvergadering van het V. V. O., voorkomende in het Bataviaasch Nieuwsblad van 15 October j.l., vierde blad, zouden stellers gaarne vernemen:

a. of de mededeeling van den voorzitter dier vereeniging in zijn openingsrede juist is, dat aan ruim 180 B. B. L. betrekkingen onder vigueur van de nieuwe salaris- en pensioenregeling pensioenen zijn verbonden, hooger dan de tevoren aan bekleeders van die functies toegekende pensioenen, verminderd met de korting van 17 %,

b. zoo ja, of de Regeering dan niet met stellers van oordeel is, dat de korting op reeds verleende pensioenen alleen te rechtvaardigen is, indien en voorzover bedoelde pensioenen tengevolge van die korting niet minder bedragen dan de overeenkomstige pensioenen volgens de thans bestaande regelingen,

c. of de Regeering in het bevestigend geval, — zoo wel in 's Lands financieel belang als om aan dit uiteraard niet gewilde meten met twee maten een einde te maken — bereid is, bij wijze van tijdelijken maatregel, een regeling te ontwerpen, waardoor de daarvoor in aanmerking komende nieuwe pensioenen dusdanig werden gekort, dat zij niet meer bedragen dan de volgens de oude regeling reeds verleende overeenkomstige pensioenen, verminderd met de 17 procent korting.

Toelichting:

Tot toelichting van punt a moge nog dienen, dat het wel vast schijnt te staan, dat de departementshoofden, die in de toekomst zullen worden gepensionneerd, een pensioen zullen ontvangen, dat ettelijke procenten hooger is dan dat der volgens de oude regeling gepensionneerde directeurs, verminderd met de korting.

(Onze Courant).

Wij zijn niet erg optimistisch gestemd wat betreft het antwoord der Regeering, gezien de nagenoeg regelmatige afwijzingen op tal van verzoeken, wat betreft de ambtenaren.

Toch kunnen ook wij niet achterblijven met een disqualificatie van de tot stand gekomen salaris- en pensioenherzieningen, waarbij de voornaamste arbeidsvoorwaarden van de ambtenaren wel zóó onbevredigend zijn geregeld, dat op den duur algeheele verandering en verbetering wel niet zal kunnen uitblijven.

Hoofdbestuur.

MEDEDEELINGEN H. B.

Bericht aan onze leden.

Zeër tot onze teleurstelling zien wij ons genoodzaakt de Bouwkundig Ambtenaar, met ingang van 1 October j.l. voorloopig bij wijze van tijdelijken maatregel eenmaal per maand te doen verschijnen. Wij vertrouwen ten volle, met Uw aller medewerking, dezen maatregel ten spoedigste weder te kunnen intrekken, opdat de berichtgeving aan onze leden wederom normaal geregeld kan worden.

Voorstellen Algemeene Vergadering.

De aandacht van afdeelingsbesturen en verspreide leden wordt gevestigd op de indiening van voorstellen voor de in de Pinksterdagen te houden Algemeene Vergadering **vóór ultimo December a.s.** Deze voorstellen zullen afgedrukt worden in de B.A. van Februari 1935 opdat nog tijdig in ledenvergaderingen de voorstellen kunnen worden besproken.

GEORGANISEERD OVERLEG.

Overeenkomstig zijn wensch is aan den voorzitter van de Commissie voor georganiseerd overleg, Prof. Mr. H. Zeijlemaker Jzn, eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Als opvolger van Prof. Zeijlemaker is tot voorzitter van bovengenoemde Commissie benoemd Mr. W. G. Peekema, met den rang en titel van hoofdambtenaar ter Algemeene Secretarie belast met de functie van Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad.

WIJZIGING PENSIOENREGLEMENT.

Zooals onze lezers uit onze mededeeling in de B. A. No. 18 weten, zijn de pensioenswijzigingen en aanvullingen door de Regeering vastgesteld, met toepassing van de korte conflicten-regeling en met ter zijde-stelling van alle door den Volksraad aangenomen amendementen.

Deze ordonnantie is thans opgenomen in **Staatsblad 1934 No. 554** en nemen wij daaruit de belangrijkste bepalingen onverkort hieronder over.

Artikel 2.

De tijd, doorgebracht onder genot van verlofbezoldiging met buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst of het daarvoor in de plaats tredend binnenlandsch verlof, of met buitenlandsch verlof wegens ziekte (waaronder ook begrepen de tijd, waarmee een z.g. kort verlof is verlengd wegens ziekte), **telt voor de helft** van den duur van dat verlof tot een maximum van één jaar voor alle genoten verloren tezamen behoudens verlenging van dit maximum ingevolge het bepaalde in s.g. In gelijker voege wordt medegeteld de tijd, waarmee een kort verlof naar plaatsen buiten Nederlandsch-Indië gelegen, wegens ziekte is verlengd onder genot van verlofsbezoldiging.

Artikel 3.

(1) Dit reglement verstaat onder pensioengrondslag een bedrag gelijk aan de **hoogste** maandelijksche bezoldiging gedurende **zes en dertig maanden** genoten.

(2) Indien de hoogste maandelijksche bezoldiging niet is genoten gedurende zes en dertig maanden, strekt tot pensioengrondslagen een bedrag gelijk aan het gemiddelde van de hoogste en de naast daarbij komende maandelijksche bezoldigingen, berekend over zes en dertig maanden.

(3) Waar de in de beide voorgaande leden gestelde maatstaf ontbreekt, strekt tot pensioengrondslag een bedrag gelijk aan de **middelsom** der genoten maandelijksche bezoldigingen.

(4) Bij de bepalingen van een pensioengrondslag wordt met de totaalsom der per kalendermaand genoten inkomsten rekening gehouden.

(5) Ten aanzien van hen die **na een zonder prae-dicaat eervol verleend ontslag** uit 's Lands dienst of uit de betrekking dan wel **na een eervol wegens ongeschiktheid** verleend ontslag uit 's Lands dienst of uit de betrekking, weder in genoemden dienst **zijn werkzaam gesteld, in een lagere betrekking** dan de tevoren door hen bekleede, alsmede ten aanzien van hen **die uit hoofde van ongeschiktheid** voor de door hen bekleede betrekking **zijn teruggesteld in eene lagere betrekking**, komen bij de toepassing van het in de voorgaande leden bepaalde de bezoldigingen **vóór bedoelde terugstelling genoten niet voor een hooger bedrag in aanmerking** dan dat van de bij de werkzaamstelling in de lagere betrekking toegekende bezoldiging.

Artikel 5 wordt gelezen :

(1) De burgerlijke ambten worden met betrekking tot de daaraan verbonden rechten en aanspraken op

pensioen door den Gouverneur-Generaal **ingedeeld in twee groepen**, aan te duiden als **pensioensgroep I en pensioensgroep II**.

(2) In de pensioensgroep I worden ingedeeld de ambten, waarvoor **in beduidende mate** moet worden rekening gehouden **met aanstelling van uit Europa uitgezonden krachten**. In de pensioensgroep II worden ingedeeld **alle overige ambten**.

(3) Dezelfde indeeling wordt door den Gouverneur-Generaal toegepast op de ambten, bekleed door personen, die ter beschikking zijn gesteld van eene provincie of van een als zelfstandige gemeenschap aangewezen gedeelte van eene provincie op eene bezoldiging ten laste van de begroting dier gemeenschappen, waarbij de indeeling van de landsbetrekkingen tot richtsnoer wordt genomen.

(4) Bij wijziging in de indeeling, in het eerste lid van dit artikel bedoeld, waarvan overgang van de pensioensgroep I naar de pensioensgroep II het gevolg is, blijven ten opzichte van de op het tijdstip van ingang dier wijziging in de betrekkelijke ambten dienende personen de voorschriften van dit reglement betreffende de pensioensgroep I toepasselijk.

(5) Heeft de wijziging in de indeeling overgang van de pensioensgroep II naar de pensioensgroep I tengevolge, dan wordt ten aanzien van de op het tijdstip van ingang dier wijziging in de betrekkelijke ambten dienende personen de tijd, welken zij tot aan het tijdstip krachtens de voorschriften van dit reglement betreffende de pensioensgroep II voor pensioen in aanmerking konden brengen, voor viervijfde gedeelte als diensttijd in aanmerking gebracht.

(6) De niet in burgerlijke ambten doorgebrachte tijd, voorzover in aanmerking komend als diensttijd, geldig voor pensioen op den voet van dit reglement, wordt voor de toepassing daarvan beschouwd als te zijn doorgebracht in burgerlijke ambten, die op de in het eerste lid van dit artikel bedoelde wijze eveneens worden ingedeeld in de daar genoemde pensioensgroepen.

Artikel 6 wordt gelezen :

(1) Burgerlijke landsdienaren, die eervol uit den Nederlandsch-Indischen dienst zijn ontslagen, hebben recht op pensioen :

I. in de pensioensgroep I :

na een diensttijd van **tenminste 20 jaar** en het bereiken van **een leeftijd van tenminste 50 jaar** in 's Lands dienst ;

II. in de pensioensgroep II :

na een diensttijd van **tenminste 25 jaar** en het bereiken van **een leeftijd van tenminste 55 jaar** in 's Lands dienst.

(2) Aan tot de pensioensgroep I behorende burgerlijke landsdienaren, die een diensttijd hebben van 20 jaar en den leeftijd van 45 jaar in 's Lands dienst hebben bereikt, wordt mede pensioen toegekend, indien zij, na laatstelijk gedurende tenminste vijf jaar te hebben gediend in een der bij Regeeringsverordening aan te wijzen betrekkingen welke geacht moeten worden in den regel door personen van meer gevorderden leeftijd niet of slechts ten koste van te groote inspanning naar eisch te kunnen worden vervuld, anders dan op eigen verzoek eervol uit dienst worden ontslagen.

(3) Aan tot de pensioensgroep II behorende burgerlijke landsdienaren, die een diensttijd hebben van 25 jaar, wordt mede pensioen toegekend indien zij, na in 's Lands dienst den leeftijd van 50 jaar te hebben bereikt, anders dan op eigen verzoek eervol uit dien dienst worden ontslagen op grond van de omstandigheid, dat zij wegens andere redenen dan welbewezen ziels- en lichaamsgebreken ongeschikt worden geacht voor verderen dienst.

Artikel 6a. Nieuw.

Ongeacht hun diensttijd en leeftijd hebben **recht op verhoogd pensioen** eervol uit 's Lands dienst ontslagen burgerlijke landsdienaren, die uit hoofde van wonden of gebreken, bekomen in of door de uitoefening van hun ambt, of terzake van die uitoefening, ten gevolge van gewelddadige aanranding of verzet of van met gevaar gepaard gaande dienstverrichtingen, volstrekt ongeschikt zijn verklaard langer te dienen naar daartoe door den Gouverneur-Generaal of, ten aanzien van hen die buiten Nederlandsch-Indië vertoeven, door den Minister van Koloniën te stellen regelen.

Artikel 6b. Nieuw.

(1) Aan burgerlijke landsdienaren wordt na bekomen eervol ontslag uit 's Lands dienst **evenredig pensioen toegekend** :

a. indien zij een diensttijd hebben van **tenminste vijf jaar** en uithoofde van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken **voor verderen dinst ongeschikt** zijn verklaard naar daartoe door den Gouverneur-Generaal of, ten aanzien van hen die buiten Nederlandsch-Indië vertoeven, door den Minister van Koloniën te stellen regelen ;

b. indien het ontslag is verleend wegens eene benoeming tot hoofd van een Departement van Algemeen Bestuur in Nederland.

(2) Mede kan na bekomen eervol ontslag uit 's Lands dienst **evenredig pensioen** worden toegekend aan burgerlijke landsdienaren, die na een diensttijd van **tenminste tien jaar** wegens intrekking van de betrekking of zoodanige verandering dan wel inkrimping van den dienst, waarbij zij werkzaam waren dat hunne diensten **overbodig zijn** geworden, eervol uit hunne

betrekking zijn ontslagen en daarna niet meer zijn herplaatst, mits op het tijdstip van ontslag 's Lands dienst voor hen geen uitzicht op herplaatsing bestond en zij op dat tijdstip den 45-jarigen leeftijd hadden bereikt.

Artikel 7.

(1) Het bedrag van het maandelijksch pensioen wordt, behoudens het bepaalde in het tweede, derde en vierde lid, bereikend:

in de pensioensgroep I naar reden van 1.8 % van den pensioengrondslag der dienstjaar, tot een **maximum van 46 %** van den grondslag;

in de pensioensgroep II naar reden van 1.44 % van den pensioengrondslag per dienstjaar, tot een **maximum van 46 %** van den grondslag.

(2) Wanneer de pensioengrondslag meer dan f 1000-bedraagt, stijgt het maandelijksch pensioen niet boven 46 % van den grondslag, verminderd met 15 % van hetgeen die grondslag meer dan f 1000.— bedraagt.

(3) Het pensioen kan niet meer bedragen dan f 750.— 's maands.

(4) Het in artikel 6a bedoeld verhoogd pensioen bedraagt, behoudens het bepaalde in de leden 2 en 3, 46 % van den pensioengrondslag.

(5) Aan burgerlijke landsdienaren, die recht op pensioen kunnen doen gelden, wordt, indien zij **vóór het bereiken van den leeftijd van 55 jaar** 's Lands dienst moeten verlaten in verband met opheffing van de betrekking of inkrimping van den dienst waardoor hunne diensten **overbodig zijn** geworden, **geen lager pensioen toegekend dan ten bedrage van 40 % van den pensioengrondslag**, tenzij het percentage van den pensioengrondslag, dat hun bij doordienen tot het bereiken van den leeftijd van 55 jaar als pensioen zou worden toegekend, minder dan 40 zou bedragen, in welk geval hun pensioen wordt toegekend tot bedoeld percentage van den pensioengrondslag.

Artikel 23.

Voor burgerlijke landsdienaren, die gedurende hun diensttijd overgaan van eene bij de pensioensgroep II ingedeelde betrekking naar eene bij de pensioensgroep I ingedeelde betrekking komt de tijd, welken zij in eerstbedoelde betrekking als diensttijd in aanmerking konden brengen, voor viervijfde gedeelte als diensttijd in aanmerking.

Artikel 24.

(1) De vóór den dag van inwerkingtreden van dit reglement van kracht zijnde pensioensvoorschriften blijven van toepassing op hen aan wie op den voet van deze voorschriften pensioen is verleend voor zoover zij den staat van burgerlijk landsdienaar niet herkrijgen.

(2) Zij wier rechten of aanspraken op pensioen tot den dag van inwerkingtreden van dit reglement ge-

regeld worden bij het Reglement op het verleen van pensioenen aan Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië (Indisch Staatsblad 1881 No. 142) en wier betrekking wordt ingedeeld bij de pensioensgroep II, worden ten aanzien van deze rechten of aanspraken beschouwd als te zijn ingedeeld bij de pensioensgroep I.

Overgangsbepalingen.

Artikel 2.

De tijd, door burgerlijke landsdienaren vóór den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie onder genot van verlofsbezoldiging **doorgebracht met buitenlandsch verlof** wegens langdurigen dienst of met daarvoor in de plaats tredend binnenlandsch verlof dan wel buitenlandsch verlof wegens ziekte komt als diensttijd in aanmerking **voor de helft** van den duur van dat verlof **tot een maximum van anderhalf jaar** voor elk verlof, zullende dan echter latere, na bedoelden dag vallende, verloftijd te hunnen aanzien buiten rekening blijven, indien of voorzoover daardoor het bij artikel 1, § 1, sub A ad 1, van deze ordonnantie gesteld maximum van één jaar zou worden overschreden of verder overschreden, een en ander onverminderd het bepaalde in artikel 2, lid 1, § g van het Indisch burgerlijk pensioenreglement.

Artikel 3.

Ten aanzien van den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie in dienst zijnde burgerlijke landsdienaren blijven van kracht de bepalingen, tot dien dag geldende op het punt van medetelling voor Indisch burgerlijk pensioen van tijd als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder d en e van het Indisch burgerlijk pensioenreglement.

Artikel 4.

Van op den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie in dienst zijnde burgerlijke landsdienaren wordt bij de toepassing van artikel 21 van het Indisch burgerlijk pensioenreglement, zooals dat artikel luidt ingevolge artikel 1, § XII, van deze ordonnantie, aan bijdragen ten behoeve van de pensioenen over voor pensioen in aanmerking komenden tijd, voorafgegaan aan de maand, volgende op die waarin bedoelde dag ligt, niet meer geheven dan bij de tot dien dag geldende bepalingen was voorgeschreven.

Artikel 5.

Ten aanzien van de op den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie in dienst zijnde mindere schepelingen der Gouvernements Marine blijven de tot dien dag voor hen geldende voorschriften met betrekking tot de wijze van berekening van hun diensttijd van kracht.

Artikel 6.

Voor de op den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie in dienst zijnde burgerlijke landsdienaren, die tot dien dag een betrekking bekleeden of geacht werden te bekleeden, ingedeeld in een der pensioensgroepen B of C en die krachtens de tot dien dag voor hen geldende bepalingen met ingang van dien dag dan wel met ingang van een dag, **liggende binnen een termijn van tien jaren daarna**, recht op pensioen hadden kunnen doen gelden, **blijven de in bedoelde bepalingen gestelde diensttijd- en leeftijdsgrenzen voor het verkrijgen van recht op pensioen van kracht.**

Voorzoover op den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie in dienst zijnde burgerlijke landsdienaren, die eene betrekking bekleeden ingedeeld in de pensioensgroep A. op dien dag reeds recht op pensioen kunnen doen gelden of binnen één jaar na de inwerkingtreding van deze ordonnantie zoodanige aanspraak zouden verkrijgen volgens de tot dusver voor hen geldende bepalingen inzake de diensttijd- en leeftijdeischen, zullen zij ook na de totstandkoming dezer ordonnantie van deze aanspraak mogen gebruik maken, met dien verstande dat hun bij pensionneering vóór het bereiken van den leeftijd van 55 jaar anders dan wanneer zij uithoofde van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken voor verderen dienst ongeschikt zijn verklaard, als pensioen geen hooger bedrag zal worden toegekend dan dat, hetwelk hun zou zijn toegekend indien hun met ingang van genoemden dag pensioen berekend naar de tot dien dag van kracht zijnde bepalingen ware verleend, onverminderd de korting, welke daarop is of zal worden gelegd.

Artikel 7.

Bij de berekening van pensioen, ingaande op of na den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie blijven, onverminderd het bepaalde in artikel 8 en het eerste lid van artikel 9, bij de bepaling van den pensioengrondslag buiten aanmerking bezoldigingen genoten vóór 1 April 1934.

Artikel 8.

Aan op den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie in dienst zijnde burgerlijke landsdienaren, die volgens de tot dien dag geldende bepalingen recht op normaal pensioen eerst met ingang van een na dien dag gelegen datum zouden bereiken en die in verband met ofheffing van de betrekking of inkrimping van den dienst waardoor hunne diensten overbodig zijn geworden, eervol uit 's Lands dienst worden ontslagen, wordt een pensioen, onderhevig aan de eventueele wettelijke korting, toegekend, berekend over de door hen over de maand Maart 1934 genoten bezoldiging — dan wel, indien door hen over die maand geen bezoldiging in wer-

kelijken dienst is genoten over de tevoren laatstelijk door hen genoten maandelijksche bezoldiging in werkelijken dienst — tot het percentage dat op den voet voet van de vóór den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie voor hen geldende pensioenbepalingen op den dag waarop het pensioen ingaat, door hen zou zijn bereikt, doch ten hoogste 36, behoudens en onverminderd hunne uit de verdere bepalingen van het Indisch burgerlijk pensioenreglement, zooals dit bij artikel 1 van deze ordonnantie is gewijzigd en aangevuld, voortvloeiende aanspraken.

Artikel 9.

(1) Aan hen, die uit 's Lands dienst zijn of zullen worden ontslagen met recht of aanspraak op pensioen, ingaande na den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie, **wordt als pensioen geen lager bedrag toegekend dan dat, hetwelk hun zou zijn toegekend, indien hun met ingang van 1 September 1934 pensioen, berekend naar de op dat tijdstip van kracht zijnde bepalingen ware verleend**, onverminderd de korting welke daarop krachtens wet is of zal worden gelegd.

(2) In het besluit, waarbij het pensioen wordt toegekend, wordt tevens vastgelegd het bedrag dat zonder inachtneming van het eerste lid van dit artikel aan pensioen zou zijn toegekend, zullende, wanneer betrokkenen na 1 April 1934 geen bezoldiging in werkelijken dienst genoten, bij de berekening van dat bedrag worden uitgegaan van de bezoldiging, welke hun bij herplaatsing in werkelijken dienst met ingang van genoemden datum zou zijn toegekend. Bij de toepassing van kortingen krachtens wettelijk voorschrift als in dat lid bedoeld, daalt hetgeen door belanghebbende aan pensioen wordt genoten niet beneden het bedrag, dat genoten zou zijn als het pensioen zonder inachtneming van dat lid zou zijn toegekend.

(3) Indien een pensioen als in het eerste lid van dit artikel bedoeld is toegekend met toepassing van het in artikel 15 lid 2 van het Indisch burgerlijk pensioenreglement bedoelde minimum en dit minimum is bepaald naar een pensioen, genoten vóór den dag van inwerkingtreding van deze ordonnantie, zal dat pensioen aan de in het eerste lid van dit artikel bedoelde korting zijn onderworpen, waarbij dan het tweede lid overeenkomstige toepassing vindt.

Artikel 10.

Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging en is **van toepassing op alle pensioenen ingaande op of na 1 October 1934.**

Ten slotte laten wij hieronder volgen een duidelijk en interessant overzicht van de pensioenssystemen in de laatste halve eeuw samengesteld door het lid van den Volksraad de Heer Hoogeboom.

Vergelijkend overzicht tusschen de verschillende pensioenregelingen sedert 1888.

Pensioenregelingen	Alle Europeesche ambtenaren					Oude groep v. Europeesche ambtenaren of vnl. de latere B. groep					Inheemsche ambtenaren of vnl. de latere A. groep				
	Leeftijd niet in 's Lands dienst	Aantal dienstjaren	%	% per jaar	% contributie	Leeftijd niet in 's Lands dienst	Aantal dienstjaren	%	% per jaar	% contributie	Leeftijd niet in 's Lands dienst	Aantal dienstjaren	%	% per jaar	% contributie
In 1888 volgens Stbl 1881 No. 142	45	20	25	1.25	2	45	20	25	1.25	2					
Stbl. 1887 No. 192	—	—	—	—	—	—	30	37½	1.25	2	—	30	25	+0.83	geen
In 1921 volgens Stbl. No. 360	45	20	35	1.75	2	45	20	35	1.75	2	—	30	35	+1.17	geen
		30	52½	1.75	2		30	52⅓	1.75	2					
In 1926 volgens Stbl. No. 550	45	20	36	1.8	2	47	25	36	1.44	2	50	30	36	1.2	2
	—	25	46	1.48	2	—	30	46	+1.53	2	—	35	46	+1.2	2
C. Groep a)												A. groep			
Voorliggend Ontwerp:		Groep I					Groep II								
	50	20	36	1.8	2	55	25	36	1.44	2	55	25	36	1.44	2
	—	25	45	1.8	2	—	30	43.2	1.44	2	—	30	43.2	1.44	2
	—	26	46	+1.77	2	—	32	46	+1.44	2	—	32	46	+1.44	2

a) Hier werden de bepalingen zoodanig gewijzigd dat differentiatie ontstond en dat de gestelde leeftijd in 's Lands dienst moest worden bereikt en dat de inheemsche ambtenaren met eene bezoldiging van meer dan f 50.— 's maands, ook contributie moesten betalen. Deze laatste bepaling werd in 1934 bij Stbl. No. 115 ook toegepast op de inheemsche ambtenaren met een bezoldiging van minder dan f 50.— per maand.

OVERCOMPLETE LANDSDIENAREN.
(Wijziging der pensioensbepalingen).

Belangrijk !

Een wijziging van de bepalingen betreffende pensionneering van overcomplete landsdienaren vindt behandeling in het volgende rondschrjven van den gouvernements secretaris :

Krachtens artikel 7, lid 5, van het Indisch burgerlijk pensioenreglement, zooals dat luidt ingevolge de ordonnantie in Staatsblad 1934, No. 554, wordt aan burgerlijke landsdienaren, die recht op pensioen kunnen doen gelden, indien zij vóór het bereiken van den leeftijd van 55 jaar 's Lands dienst moeten verlaten in verband met opheffing van de betrekking of inkrim-ping van den dienst, waardoor hunne diensten overbodig zijn geworden, geen lager pensioen toegekend dan ten bedrage van 40 % van den pensioengrondslag, tenzij het percentage van den pensioengrondslag, dat hun bij doordienen tot het bereiken van den leeftijd van 55 jaar als pensioen zou worden toegekend, minder dan 40 zou bedragen, in welk geval hun pensioen wordt toegekend tot dit lagere percentage van den pensioen-grondslag.

In verband met het bepaalde in artikel 6, lid I, van

het Indisch burgerlijk pensioenreglement is deze bepaling in het algemeen slechts van toepassing op ambtenaren van de pensioengroep I, die op het tijdstip waarop zij wegens overtolligheid den dienst moeten verlaten, tenminste 20 dienstjaren hebben en tenminste 50, doch nog geen 55 jaar oud zijn.

Voorshands zal zij echter **MEDE TOEPASSING kunnen vinden TEN AANZIEN VAN AL DIE OVERTOLLIG GEWORDEN AMBTENAREN**, die nog niet aan de in de nieuwe regeling gestelde diensttijd- en leeftijd-eischen voldoen, doch wel reeds vóór het bereiken van den 55-jarigen leeftijd recht op pensioen kunnen doen gelden krachtens de overgangsbepaling, vervat in artikel 6 van vorenbedoelde ordonnantie.

Ingevolge de op het stuk van afvloeiing van overcomplete landsdienaren bestaande bepalingen, zooals deze zijn opgenomen in het dezerzijdsch rondschrjven van 7 Maart 1932 No. 595/C (Bijblad op het Staatsblad No. 12780) kon tot dusver pensionneering van deze ambtenaren eerst plaats vinden, indien of zoodra zij aanspraak konden doen gelden op normaal pensioen, derhalve nadat zij o.m. het voor normaal pensioen vereischte aantal dienstjaren hadden vervuld.

In verband met de boven vermelde bepaling in artikel 7, lid 5, van het Indisch burgerlijk pensioen-

reglement is er geen aanleiding om den eisch van het vervullen van bedoeld minimum aantal dienstjaren nog langer te handhaven.

Derhalve zullen in den vervolge ambtenaren, wier diensten overbodig zijn geworden en voor wie geen uitzicht bestaat op een spoedige herplaatsing, uit 's Lands dienst worden ontslagen, indien of zoodra zij krachtens de overgangsbepalingen, vervat in artikel 6 van de ordonnantie in Staatsblad 1934 No. 554, recht kunnen doen gelden op pensioen. Zijn zij op dat oogenblik nog geen 55 jaar oud, dan zal bij hunne pensionneering meerbedoelde pensioenbepaling op hen worden toegepast.

Daarnaast bestaat dan de mogelijkheid om aan hen, die na een diensttijd van tenminste 10 jaar wegens overtolligheid eervol uit de betrekking zijn ontslagen, en wier wachtgeldtijd is verstreken, doch die nog niet het voor pensioen vereischte aantal dienstjaren hebben, na het bereiken van den 45-jarigen leeftijd op hun verzoek eervol ontslag uit 's Lands dienst te verleenen, onder toekenning van evenredig pensioen op den voet van artikel 6b, lid 2 van het Indisch burgerlijk pensioenreglement.

Waar blijkens het vorenstaande, bij de beantwoording van de vraag of betrokkenen voor pensionneering wegens overtolligheid in aanmerking komen, het zwaartepunt ligt in de onmogelijkheid van herplaatsing nadat recht op pensioen is verkregen, bestaat geen aan-

leiding om de bepaling in artikel 7 lid 5 van het Indisch burgerlijk pensioenreglement mede toe te passen op gehuwde-ambtenaressen-niet-kostwinster, ten aanzien van wie immers als gedragslijn is aangenomen dat zij niet in aanmerking komen voor herplaatsing. Deze ambtenaressen zullen daarom niet voor ontslag uit Lands dienst wegens overtolligheid zijn voor te dragen. Ongeacht het aantal dienstjaren, mits dit ten minste 10 bedraagt, zal aan haar op haar verzoek, na het bereiken van den leeftijd van 45 jaar, eervol ontslag uit 's Lands dienst — niet wegens overtolligheid — kunnen worden verleend, waarna haar met toepassing van de bepaling in artikel 6b, lid 2, van het Indisch burgerlijk pensioenreglement een evenredig pensioen zal worden toegekend.

Dit belet intusschen niet haar overeenkomstig de bestaande bepalingen in het genot te stellen van een jaar wachtgeld ad 33½ % van haar activiteitsbezoldiging, ook al zijn Zij bij de opwachtgeldstelling geen jaar meer van den 45-jarigen leeftijd verwijderd of zelfs al hebben zij dien leeftijd alsdan reeds overschreden.

Zij het wellicht ten overvloede wordt er nog de aandacht op gevestigd, dat opvoering van het pensioenspercentage tot 40 % niet plaats heeft in gevallen, waarin pensionneering voor den 55-jarigen leeftijd niet geschiedt wegens overtolligheid, doch ingevolge de bepalingen vervat in het tweede en derde lid van artikel 6 van het Indisch burgerlijk pensioenreglement.

Verschenen bij A. C. Nix en Co. te Bandoeng, de volgende uitgaven:

„ZAKBOEK VOOR TECHNICI”

Een handig boekje met een keur van gegevens en wenken op technisch gebied, samengesteld door J. H. van Mechelen en vele medewerkers. Omvang ruim 460 blz. Prijs voor leden V. v. B. f 2.90; voor niet leden f 3.50.

„HET VERVAARDIGEN VAN NOMO- EN DIAGRAMMEN”

door G. J. HEIJMERING, gepens. Arch. B. O. W.

Een zeer practische handleiding voor het maken van nomo- en diagrammen, met vele voorbeelden en figuren. Omvang 45 blz. Prijs voor leden V. v. B. f 1.35; voor niet leden f 1.75.

„HET TRACEEREN VAN WEGEN EN BESCHOUWINGEN OVER WEG-CONSTRUCTIES”

3e druk

omgewerkt en herzien door G. J. HEIJMERING, gepens. Arch. B. O. W. Omvang 95 blz. Prijs voor leden V. v. B. f 150; voor niet leden f 2.—

Toezending geschiedt franco, indien remise bij bestelling.